

YÖK BAŐKANI PROF. DR. EROL ÖZVAR'IN
DAP ÜNİVERSİTELER BİRLİĞİ (ÜNİDAP) TOPLANTISI
KONUŐMASI
(ERZURUM - 04 OCAK 2022)

“Bölgesel Kalkınma ve Üniversitelerin Rolü”

Kıymetli Katılımcılar,

Konuşmamın baŐında sizleri şahsım ve Yükseköğretim Kurulumuz adına saygıyla ve muhabbetle selamlıyorum.

Bugün burada DAP Bölgesi Üniversiteler Birliği'nin siz değerli temsilcileriyle yıllık toplantısını birlikte gerçekleŐtireceĐiz. Birlikten güç doğar anlayıŐıyla DAP Bölge Kalkınma İdaresi ve bölgedeki 16 üniversite bir araya geldi ve 2014 yılında bu üniversiteler birliği kuruldu. KuruluŐ protokolünde de belirtildiği gibi o zamanki adıyla Kalkınma Bakanlığı Őimdiki adıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (DAP) ve birlik üyesi üniversiteler arasında, eğitim-öğretim, araştırma-geliŐtirme ve proje, toplumsal hizmet, bölgesel kalkınma ve ihtiyaç duyulan diğer konular üzerinde iş birliği yapmak amaçlanmaktadır.

Bölgesel kalkınmayı gerçekleŐtirmek amacıyla Doğu Anadolu'da yatırımların yönetimini üstlenen ve bir tür yatırım proje direktörlüğü görevini yerine getiren Doğu Anadolu Projesi (DAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın çalıŐmalarını takdirle izliyoruz. Doğu Anadolu Bölgesinin kalkınma çabalarını akademik düzeyde desteklemek ve akademik bilgi ve tecrübeyi, sahada kalkınma çabaları ile birleŐtirmek üzere kurulan Doğu Anadolu Projesi Bölgesi Üniversiteler Birliği'nin (ÜNİDAP) düzenlediği yıllık toplantıda, sizlere hitap etmekten duyduğum memnuniyeti ifade etmek istiyorum.

Değerli Katılımcılar,

Üniversitelerin eğitim ve araŐtırmanın yanı sıra en önemli misyonlarından biri de topluma hizmettir. Toplum yararına hizmet üreten üniversiteler, yaptıkları araŐtırmalar ile bir yandan bilimsel bilginin ve yeniliklerin peŐinde koŐarken diğer yandan da ürettikleri bilgi birikimi ve tecrübelerin olumlu etkileriyle ülkenin ve bölgenin refahına katkı sağlar. Benzer Şekilde,

ülkenin ve bölgenin iş dünyasında duyulan nitelikli işgücü ihtiyacını yürüttükleri eğitim faaliyetleri ile karşılamaya çalışır. Son yıllarda meydana gelen iklim değişiklikleri ve çevre felaketleri sebebiyle üniversitelerden buldukları tabii muhitin muhafazasında ve ıslah edilmesinde gayretler beklenmektedir. Kısacası, **üniversitelerimiz, bütün fonksiyonları ve paydaşlarıyla birlikte içinde bulunduğu bölgenin yaşam kalitesinin iyileştirilmesine ve artırılmasına hizmet eden kurumlardır. DAP Bölgesindeki her bir ilimizin üniversitesi nitelikli bilgi üreten yetişmiş öğretim elemanı kadrosu ile işte bu hedefe yakın gelecekte ulaşmamızda en büyük pay sahibi olacaktır.**

Yükseköğretim kurumlarımızdan geleneksel faaliyetlerinin yanı sıra son yıllarda bölgesel gelişmede belirleyici rol oynamaları daha fazla beklenmektedir. Bu beklenti dünyada genel olarak metropol alanların dışında yeni üniversitelerin kurulmasıyla daha sık gündeme gelmeye başlamıştır. Kurulan bu yeni üniversitelerin eğitim düzeyleri ve araştırma yoğunlukları köklü üniversitelerin seviyelerine henüz ulaşamamış olmasına rağmen bölgesel kalkınmaya katkı konusundaki motivasyonları oldukça yüksektir.

Kalkınma vurgusu ile birlikte aslına bakarsanız daha önce de çeşitli vesileler ile dile getirdiğim gibi üniversitelerin bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının veya eşitsizliğin giderilmesinde ülkenin beceri ve yetkinlik havuzuna kattığı yenilikler ile önemli roller oynayabileceğini de hatırlatmak isterim.

Üniversitelerin bölgesel kalkınmaya katkılarıyla ilgili literatür oldukça geniş ve çeşitlidir. Üniversitelerin bu konudaki rollerini ortaya koymak üzere geliştirilen bu yaklaşımlardan bazılarını sizlerle paylaşmak isterim.

Bu yaklaşımlardan ***Girişimci Üniversite Modelidir, bu modele*** göre, üniversiteler spin-off, patent ve lisanslama aracılığıyla bilginin ticarileşmesinde aktif rol alarak **bölgesel refaha** önemli katkılar sunmaktadırlar. Bilhassa bu işlevi araştırma kapasitesinin zengin ve araştırmacı profiline yüksek olduğu yükseköğretim kurumlarının yerine getirebildiği söylenebilir.

İkinci bir yaklaşım, ***Bölgesel İnovasyon Sistemleri (RIS)*** yaklaşımıdır. Bu yaklaşım üniversiteleri etkileşimli inovasyon süreçlerinin temel aktörü olarak tanımlar. Buna göre, üniversiteler buldukları **bölgenin bilgi altyapısının** inşa edici unsurlarıdır. Bu yaklaşım üniversitelerin diğer paydaşlarıyla etkileşimleri ve bu etkileşimlerin bölgesel sistemik inovasyona nasıl öncülük ettiği üzerinde odaklanmıştır. Yine bu yaklaşımına göre, önemli bilgi

üreticileri olan üniversiteler **bölgesel düzeyde** inovasyon-üretim yelpazesinde köprü rolü oynayabilir.

Bu alandaki bir diğer yaklaşım ise ***Odaklanmış Üniversite Yaklaşımı***'dır. Odaklanmış üniversite, doğrudan bölgesel kimliği şekillendiren üniversite olarak algılanır. Bu yaklaşıma göre, üniversiteler bölgesel odaklı programlar, yerel öğrenci alımı ve mezunların tutulması yoluyla öğretim faaliyetlerini bölgesel ihtiyaçlara göre düzenleyebilirler.

Üniversitelerin yerel ve bölgesel gelişmeye katkı sunabilecekleri başlıca alanlar şöyle sıralanmıştır:

- Araştırma faaliyetleri yoluyla bölgesel yenilikleri artırmak,
- Araştırma kuluçka merkezleri, bilim-teknoloji parkları, Ar-Ge şirketlerinin kurulması ve üniversite araştırmalarının spin-off ve patentler yoluyla ticarileştirilmesini sağlamak,
- Eğitim ve araştırma danışmanlıkları yoluyla yerel endüstri ve işletmelere destek olmak,
- Bölgesel insan kaynaklarının ve becerilerinin geliştirilmesine hizmet etmek,
- İşletmelerin ve yerel toplulukların ihtiyaçlarına göre belirlenen öğrenci projeleri aracılığıyla bölgedeki öğrencilerin üretkenliklerini artırmak,
- Tarım, sanayi ve hizmetler alanında bölgesel işletmeciliği, iş gelişimini ve girişimciliği desteklemek,
- Kültürel etkinlikler yoluyla bölgenin tanıtımına, ülke ve dünya ölçeğinde dışarıya açılmasında rol oynamak,

Değerli Katılımcılar,

Son dönemde ülkemizde bölgesel gelişmeyi ve bu gelişmenin paydaşları arasındaki sinerjiyi geliştirecek yeni enstrümanlar ortaya çıkmıştır. Her ile bir üniversite kurulması, teknokentlerin yaygınlaşması, teknoloji transfer ofisleri ve kalkınma ajanslarının kurulması ve Ar-Ge fon kaynaklarının çeşitlenerek artması bu gelişmelerin göze çarpan uygulamalarındandır. Bu enstrümanlar ve arayüzler sayesinde üniversitelerimiz, buldukları bölgenin ihtiyaçları ve sahip oldukları potansiyeli uyumlandırma yolunda önemli başarılarla imza atmışlardır.

YÖK olarak son dönemde, özel önem verdiğimiz konulardan birisi de üniversitelerde misyon farklılaşması olmuştur. Temel çıktılarda birbirine benzeyen üniversiteler, eğitim-öğretim ve araştırmada beklenen evrensel niteliklerden taviz vermeden, buldukları coğrafyanın muhitin ihtiyaçları ve nihayet sahip oldukları potansiyel ve kapasiteye göre stratejilerini gözden

geçirerek farklılaşabilmelidir. Topluma hizmet için daha somut ve etkin çıktılar üretebilme adına üniversitelerimizde bu türden odaklanmayı önemsiyoruz.

Yine YÖK olarak, yükseköğretimin eğitim-öğretim, araştırma ve topluma hizmeti kapsayan bütün süreçlerinde “kalite, çeşitlilik, farklılık ve bölgesel gelişme odaklı” bir planlama anlayışını ve yaklaşımını önemseyeceğimizi ifade etmek istiyorum. Yapısal değişim niteliğindeki en önemli girişimlerimizden birisi olan üniversitelerimizin **bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşmasına** yönelik çalışmalarımızı da bu kapsamda değerlendiriyor ve bu alandaki faaliyetlerimizi üniversitelerimiz ve tüm paydaşlarımızla birlikte bundan sonra da güçlendirerek devam ettirmeyi planlıyoruz.

Üniversitelerimizin birincil faaliyetlerinin yanı sıra buldukları ilin ve bölgenin doğal, ekonomik, ticari, sınai ve sosyal potansiyelinin etkin kullanılmasına; yerel ekonomik hayatın geliştirilmesine; bölgenin ihtiyaç duyduğu insan kaynağının yetiştirilmesine katkı sağlanmasına önem veriyoruz.

Bugün yükseköğretim sistemimizde üniversitelerimizin mevcut durumları değerlendirildiğinde, tümünün birbirinin **benzeri olma yönünde** bir eğilim sergilediği görülüyor. Ancak bize göre tüm üniversitelerin birbirine benzemeye çalışmaları ve aynı misyona sahip olmaları gelişmeyi ve ilerlemeyi engelleyen bir durumdur. Halbuki özellikle yeni kurulan üniversitelerimiz kendi bölgelerinde; kurumsallaşmasını tamamlamış, gelişmiş üniversitelerimizin o bölge için üretemeyecekleri işleri başarabilir, kazandıramayacakları değerleri o bölgeye kazandırabilirler. Üniversitelerimizin bir kısmının eğitimde, bir kısmının araştırma ve teknoloji üretiminde, **bazılarının da bölgesel kalkınmaya katkı sağlama odaklı** farklılaşmasında fayda mülhaza ediyoruz.

Değerli Katılımcılar,

Üniversitelerimizin, eğitim süreci fonksiyonlarını yerine getirirken, araştırma sürecinde ise **bölgeyle ilgili alanlarda ihtisaslaşabilmeleri ve bölgelerinin kalkınmasına katkı** sunmaları son derece önemlidir. Bu yaklaşım, 2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planında “*Yükseköğretim sistemi, hesap verebilirlik temelinde özerklik, performans odaklılık, ihtisaslaşma ve çeşitlilik ilkeleri çerçevesinde kalite odaklı rekabetçi bir yapıya dönüştürülecektir*” eylem başlığı olarak açık bir şekilde belirtilmiştir.

Aynı şekilde, 11. Kalkınma Planınının 560 nolu politika ve tedbirler başlığı altında da “Yükseköğretimde çeşitliliğinin artırılması sağlanacaktır. Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesinin kapsamı genişletilecektir” denilmektedir.

Halihazırda Başkanlığımız tarafından yürütülmekte olan Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesinde epey mesafe kat ettik. Üniversitelerimiz, Bakanlıklarımız, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığımız, Valiliklerimiz ve diğer yerel aktörlerimizle birlikte eşgüdüm halinde yürütülen bu proje kapsamında 22 üniversitemize bölgesel kalkınma odaklı misyon yüklenmiştir. Nitekim DAP Bölgesinde bulunan Bingöl, Iğdır, Muş Alparslan ve Munzur Üniversitelerimiz de Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması Programımızda yer almaktadır.

Değerli Katılımcılar,

Yükseköğretim Kurulu, üniversitelerin buldukları bölgelerin ihtiyaçları, sahip oldukları potansiyel ve kapasiteyi göz önüne alarak bölgesel kalkınmanın sağlanmasında öncü, yönlendirici ve aktif bir rol oynamalarını sağlamak, üniversitelerin kendi hedeflerini ve stratejilerini bölgeleriyle ilişki kurarak yeniden tanımlamalarını, vizyon ve misyonlarını bölgenin ihtiyaçları kapsamında farklılaştırmalarını sağlamak üzere mevcut projelerin yanında yeni projeler üzerinde de çalışmaktadır. İnşallah önümüzdeki günlerde geliştirdiğimiz bu projeleri de sizlerle paylaşacağız.

Konuşmamın sonuna gelirken vurgulamam gereken bir nokta da var. O da DAP yoluyla ve diğer paydaşlarla birlikte üye üniversitelerimizin bölgenin tarım, ziraat ve hizmetler sektörlerine yönelik geliştirdikleri projelerin sonuç ve etkilerini takip etmek ve değerlendirmek. Üniversiteler olarak 2014 yılından itibaren birlikte gerçekleştirmiş olduğunuz projelerin somut çıktıları temel sektörlerin gelişmesine, istihdamın yaygınlaşmasına, üretimin ve verimliliğinin artmasına, ilgili sektörlerdeki iş gücünün beceri ve yetkinlik kazanmasına ne ölçüde tesir etti? Bugün karşı karşıya olduğumuz önemli sınavlardan biri de işte bu çabaların neticelerini iyi değerlendirebilmek olduğuna inanıyorum. Bu vesile ile siz değerli kurum temsilcisi rektörlerimizden paydaşlarla birlikte bunun muhasebesini ve envanterini çıkarmanızı bekliyoruz.

Bugünkü toplantımızın verimli geçmesini, yükseköğretim sistemimize ve ülkemizin bölgesel kalkınma odaklı süreçlerinin gelişimine katkıları sağlamasını diliyorum; Başta toplantımıza ev sahipliği yapan Atatürk Üniversitemiz olmak üzere tüm ÜNİDAP üyesi üniversitelerimize,

DAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'na ve bu organizasyonun gerçekleşmesinde emeği geçenlere teşekkür ediyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum.